

COVID-19 VE BİYOPOLİTİKA: KİTLE SAĞLIĞINDAN DİJİTAL GÖZETİME

Eren Ekin ERCAN

Üsküdar Üniversitesi, Dr. Öğr. Üyesi

İletişim Fakültesi

Gazetecilik

erenekin.ercan@uskudar.edu.tr

ÖZ

İtalyan düşünür Giorgio Agamben, henüz salgın küresel ölçekli bir hal almamışken 26 Şubat 2020 tarihinde «Covid-19: Gereksiz Bir Acil Durumun Yarattığı İstisna Hali» başlıklı bir bildiri/makale yayınladı¹ ve daha sonraki süreçte salgının yayılmasıyla birlikte, makaledeki tavrı dolayısıyla giderek hedef tahtasına oturtulan bir isim olarak öne çıktı. Agamben'in özetle söylediği, pandeminin hükümetler için giderek *araçsal* bir hal aldığı ve küresel ölçekli olarak herkesin *gönüllü* şekilde biyopolitik manada gözetime katıldığı bir duruma dönüştüğüdür. Bir anlamda sağlık/güvenlik için mahremiyetten vazgeçiş buyuran pandemi sürecinde gözetim ise, dünyanın farklı ülkelerindeki mobil uygulamalar ile (örneğin; İngiltere'de *NHS*, Çin'de *Alipay*, Almanya'da *Corona-Warn-App*, İtalya'da *Immuni*) vatandaşların her anının takip edilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu anlamda Çin'deki *Alipay* uygulaması oldukça önemlidir. Uygulamanın sağladığı QR kod ile yalnızca vakalar takip edilmemekte ayrıca alışveriş yapılabilen, faturalar ödenebilen, kişilerin mevcut durumlarına atanan renkler (yeşil, sarı ya da kırmızı) doğrultusunda seyahat edip edemeyecekleri belirlenmektedir. Dahası, uygulama verileri yerel polisler de paylaşılmaktadır.² Michel Foucault'nun Jeremy Bentham'dan devraldığı ve modern toplumdaki gözetimi kavramsallaştırdığı *panopticon* kavramı, bugün artık sağlıktan doğan mecburiyetlerin dijitalleşmeyle bir araya gelmesinin sonucunda, mobil pandemi uygulamalarıyla -en azından şimdilik- tarihsel olarak pratik anlamda doruk noktasına ulaşmıştır. Herkesin “gönüllüce” katıldığı bu süreç, Neil Postman'ın *Televizyon Öldüren Eğlence* kitabının önsözünde yorumladığı şekliyle, Orwell'in *1984* romanında tanımladığı değil Huxley'nin *Cesur Yeni Dünya* romanında genel hatlarını çizdiği bir gözetim bizleri götürmektedir. Başka bir deyişle, *panopticon* ile *synopticon*'un iç içe geçmesi söz konusudur. Bu çalışma, COVID-19 pandemisinin yarattığı iletişimsel ve yeni siyasal-kültürel ilişkiler yumağının gözetim toplumu olgusu bağlamında değerlendirilmesi amacını taşımaktadır. Çalışmada betimleyici (descriptive) yöntem kullanılmıştır. Çalışma kapsamında; gözetim toplumuna dair literatürdeki temel kavramlar tanıtılmış ardından pandemi sürecinde dünyada kullanılan mobil uygulamaların çeşitli örnekler üzerinden gözetimle ilişkisi tartışılmış ve bu yönüyle pandeminin iletişimsel ekolojik dönüşümdeki etkileri makro bağlamıyla yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, gözetim, panopticon, pandemi, mobil uygulamalar.

Özgeçmiş

Eren Ekin ERCAN, lisans eğitimini 2010 yılında Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayın Bölümü'nde bitirmiştir. Yüksek lisansını 2014 yılında Gazi Üniversitesi Gazetecilik ABD'de tamamlayan ERCAN, doktorasını ise, daha sonra KKTC'de Basın Kültürü ismiyle kitaplaşan, KKTC basını üzerine yaptığı tezle 2018 yılında Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayın ABD'den almıştır. Ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanan makaleleri ve bildirimleri bulunan ERCAN, Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik bölümünde Dr. Öğr. Üyesi olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir. İlgi alanlarını gazetecilik, medya sosyolojisi, modern ve postmodern kuram ile görsel kültür oluşturmaktadır.

¹ <https://terrabayt.com/covid19/covid-19-gerekcesiz-bir-acil-durumun-yarattigi-istisna-hali/>

² <https://www.nytimes.com/2020/03/01/business/china-coronavirus-surveillance.html>